

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)
การประชุมวิชาการระดับชาติ
ราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2565

“การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่
สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”
(Research for Community Development through BCG Model
for Sustainable Development Goals [SDGs])

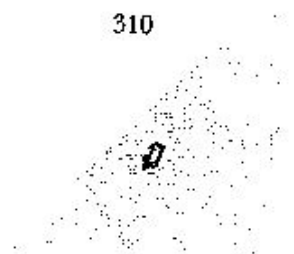
วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2565
ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การนำเสนอแบบ Oral Presentation

หน้า

สิทธิมนุษยชนกับการใช้อำนาจในสถานการณ์ฉุกเฉินของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ. 2563 ศึกษากรณีเรื่อง Covid-19 ของประชาชนในตำบลกันจุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดย ศรชฎ ดิแป้น และ วุฒิพงศ์ บัวชัย	194
สภาพการดำเนินงานกองทุนบทบาทสตรีบ้านบลศรีวิไล หมู่ที่ 7 ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดย สุนิศา ทิพย์เอี่ยม และ อริศราวรรณ นิยมรัตน์จัญญ	203
บทบาทของสตรีกับการปกครองท้องถิ่นในตำบลเพชรละคร อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดย ชนัญนันท์ ถิ่นเต็ม, วุฒิพงศ์ บัวชัย และ ธาณี สุขเกษม	209
วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดย ศกุนตลา เพิ่มเขียว, ธาณี สุขเกษม และ เกรียงไกร ทองจิตติ	218
การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าโพ้นศรี อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร โดย ทิศดาว แสนชาติ และ เกียรติศักดิ์ ชันทีท้าว	229
ขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดย น้ำเพชร มารยาท, วุฒิพงศ์ บัวชัย และ เกรียงไกร ทองจิตติ	238
วรรณกรรมปริทัศน์เกี่ยวกับค่านิยมในหนังสือด้านพฤติกรรมองค์การ โดย อัจฉรา วรรณานันต์ และ อาทิตย์ ผดุงเดช	248
กฎหมายคุ้มครองผู้เยาว์ในการทำสัญญาซื้อขายสินค้าออนไลน์ โดย ยุพดี ผ่องศรี	259
การศึกษาความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานสายธุรการ ณ บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร โดย ศศิรินทร์ โกศลวัฒนา, อนงนาฏ เพชรประเสริฐ และ ปวีวรรณ อัมมสอาด	266
การศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการพูดสื่อสารของผู้ให้บริการนวดแผนไทย ในเขตตำบลบุดม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดย ศิริจิตรา นวรัตน์ภรณ์, ณศิริ ศิริพริมา, ศุภกานต์ บำรุงราชหิรัณย์, ธูปนรักษ์ ศรีทาร์ง และ สุรพิชญา ราชพรหมมา	274
การพัฒนาสุนทรียภาพของพาสาเกตด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดย นันทวัน เจ็กจันทัก	284
ชอกะบั้งไผ่เลย : ลักษณะทางกายภาพและแนวทางการอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองบัว อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย โดย ศุภสิทธิ์ เจริญสุข และ ไทยโรจน์ พวงมณี	295
สุขสมบูรณ์: การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจากแรงบันดาลใจในวิถีชีวิตอีสาน โดย ไตรยศ หับสุริย์, ไทยโรจน์ พวงมณี และ พายุ แผลงทรัพย์	310

police officers. The research tools included researcher, interview form, and questionnaires, whereas the data were analyzed by means of content analysis and AMOS software.

Results:

1. In terms of knowledge and understanding on the Excise Tax Act B.E. 2560 (2017), it was found that the majority of tobacco growers have no knowledge and understanding about it; therefore, it is necessary to promote the knowledge and understanding on the Excise Tax Act B.E. 2560 (2017).
2. In terms of knowledge and understanding on the political movements, it was found that the steps to fight against the tobacco problem consisted of 3 main principles: Readiness/Strength of people's organization, the readiness of fighting conscious mind, and political structure.
3. In terms of problems and obstacles related to political movements are divided into 3 areas: 1) Political movement; 2) Support of media, politicians, interest groups, and key persons or relevant agencies; and 3) The increase of excise tax rate, monthly accounting and financial statement, and the submission of monthly financial statement under Section 118 of the Excise Tax Act B.E. 2560 (2017).
4. Solutions of problems and obstacles related to political movements can be summarized in 3 areas: 1) Political movement, it was found that there was cooperation in solving the crisis; 2) Support of media, politicians, interest groups, and key persons or relevant agencies, it was found that all sectors provided their supports; and 3) The increase of excise tax rate, monthly accounting and financial statement, it was found that the dialogue on solutions was conducted.

Conclusion:

The results of this study can be applied as components in formulating any policy or project for solving tobacco problem in many areas, and to create a project to promote the knowledge and understanding on the Excise Tax Act B.E. 2560 (2017) for tobacco growers, such as training or public relations, so that they will be more informed about relevant regulations and laws, and to organize a project to seek ways to enable farmers and entrepreneurs to have alternative careers and alleviate risk of growing just one type of tobacco crop.

Keywords: political movement, people, tobacco problem

ความเป็นมาของปัญหา

ความเป็นมาเกี่ยวกับปัญหาสายของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาเส้นและผู้ประกอบการรับซื้อยาเส้นของจังหวัดเพชรบูรณ์ จุดเริ่มต้นของปัญหาเกิดจากการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต ตามกฎกระทรวงกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม 2562 โดยการปรับขึ้นอัตราภาษีจากอัตราเดิม 0.005 บาท/กรัม (5 บาท/1 กิโลกรัม) ปรับเป็นอัตรา 0.10 บาท/กรัม (100 บาท/ 1 กิโลกรัม) ทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาเส้นและผู้ประกอบการรับซื้อยาเส้นได้รับผลกระทบอย่างมาก กล่าวคือ ในด้านของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาเส้นเองก็กลัวว่าผู้ประกอบการหรือพ่อค้าคนกลางจะไม่มารับซื้อยาเส้นที่ตนปลูกอย่างเคยแล้วทำให้การลงทุนนั้นสูญเปล่า ผลผลิตตกค้างเก็บไว้นานก็ไม่มีราคา ขายไม่ได้ อีกทั้งยังมีภาระทางบ้านที่ต้องรับผิดชอบทั้งค่าครองชีพ ค่าเหอมบุตร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ รวมทั้งในด้านของผู้ประกอบการรับซื้อยาเส้นหรือพ่อค้าคนกลาง มีผลกระทบอย่างมากในเรื่องของงบประมาณที่จะต้องลงทุนเพิ่มสูงขึ้น จึงรวมตัวกันลุกขึ้นสู้กับปัญหาและหาทางออก เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในการเก็บภาษียาสูบ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบการเคลื่อนไหวของสังคมแนวใหม่ในการแก้ไขปัญหาการปรับอัตราภาษียาเส้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือ "หมอบยาเส้นเพชรบูรณ์" (สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เพชรบูรณ์. 2562) จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษามีคำถามการศึกษาคือ อยากทราบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นอย่างไร อยากทราบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอย่างไร อยากทราบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และอยากทราบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์มีแนวทางอย่างไร พื้นที่การศึกษาคือจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากยาสูบเป็นพืชเศรษฐกิจที่เป็นผลผลิต

ทางด้านความมั่นคงของประเทศ และจังหวัดเพชรบูรณ์มีการปลูกยาสูบมานานเป็นร้อยปี รวมทั้งเป็นพื้นที่ของปัญหายาเส้นและเกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง "ขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์" เพื่อหาคำตอบต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว และนำไปเป็นข้อมูลหรือองค์ประกอบในการกำหนดนโยบายหรือโครงการในการแก้ไขปัญหายาเส้นและหาแนวทางช่วยเหลือในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเส้นและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบผสม คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเส้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งในด้านของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ประชากร

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้วิจัยได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) จากแนวความคิดหลักสามเส้า (Tri-angulation) รวมจำนวน 13 คน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ แกนนำผู้เพาะปลูกยาเส้น และนักการเมืองในพื้นที่ จำนวน 6 คน
- 2) ตัวแทนของคูกรณี คือเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิต จำนวน 2 คน
- 3) ตัวแทนของบุคคลที่เป็นกลาง คือเจ้าหน้าที่ปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 5 คน

2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามกับประชาชนที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้เพาะปลูกยาเส้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4,000 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) จากแนวความคิดหลักสามเส้า (Tri-angulation) รวมจำนวน 13 คน ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ แกนนำผู้เพาะปลูกยาเส้น และนักการเมืองในพื้นที่ จำนวน 6 คน
- 2) ตัวแทนของคูกรณี คือเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิต จำนวน 2 คน
- 3) ตัวแทนของบุคคลที่เป็นกลาง คือเจ้าหน้าที่ปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 5 คน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดสโนว์บอล (Snowball) เป็นองค์ประกอบของการได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key informant ในแต่ละกลุ่ม

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้เพาะปลูกยาเส้นในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 364 คน ได้มาโดยวิธีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ จากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ (ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก) และจากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ (ใช้แบบสอบถาม) โดยทั้งสองกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐ เกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ตัวผู้วิจัยเองและแบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการบันทึกภาคสนามและการสังเกต โดยผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือผ่านผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับขบวนการทางการเมือง 3 ท่าน

ทั้งนี้ การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (สุภากร จันทวานิช, ๒๕๕๓) คือ ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ใช้มาตราวัด 5 ระดับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองเป็นผู้ตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือ และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือผ่านการ pre-test วิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.809

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยคำนึงถึง วัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนแบบสอบถามที่ใช้เก็บ 364 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับมามีจำนวน 364 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เปอร์เซ็นต์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ

5.2.1 สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์กับตัวแปรคือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน หนี้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อปี และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และข้อคำถามในวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1-4

5.2.2 สถิติเชิงวิเคราะห์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามโดยวิธีทดสอบค่าที (T-test) และ One-way ANOVA (F-test) ณ ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาของการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่า ประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้น/ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

1.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าขั้นตอนในการต่อสู้กับการแก้ไขปัญหายาเส้นประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ คือ 1) ความพร้อม/ความเข้มแข็งขององค์กรประชาชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แกนนำ สมาชิก แรงจูงใจ, ความเป็นเอกภาพ และยุทธวิธีการต่อสู้ 2) ความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้ พบว่าการที่แกนนำได้สื่อสารให้ประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นได้รับรู้เข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริง นำไปสู่การเกิดจิตสำนึกของประชาชนให้ลุกขึ้นสู้ร่วมกัน 3) โครงสร้างทางการเมือง พบว่าระบบการเมืองเปิด เนื่องจากในขณะนั้นอยู่ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เอื้อต่อขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการทางการเมืองของประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้น

1.3 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.3.1 ด้านขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบเกี่ยวกับแกนนำ สมาชิก แรงจูงใจ การรวมกลุ่ม การเดินทาง อาหาร เครื่องดื่ม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการชุมนุมประท้วง กล่าวคือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาเส้นและผู้ประกอบการรับซื้อยาเส้นเข้าใจและยอมรับในสถานภาพของตนเองว่าเป็นเพียงชาวบ้าน การที่จะต่อสู้กับอำนาจรัฐนั้นทำได้ยาก ลำพังเกษตรกรและผู้ประกอบการเองจะไม่มีอำนาจเรียกร้องการเข้ามาช่วยเหลือจากภาครัฐแบบเร่งด่วนเลยคงทำไม่ได้ มันต้องใช้เวลาและขั้นตอนทางกฎหมาย จึงต้องอาศัยผู้นำหรือแกนนำและมีสมาชิกที่มีความรับผิดชอบ มั่นใจในตัวเอง กล่าวพูดกล้าคุย กล้ายืนหยัดลุกขึ้นสู้เพื่อความยุติธรรม มีความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง พร้อมจะเผชิญหน้ากับทุกสถานการณ์และมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งการเคลื่อนไหว ทำหน้าที่ระดมทรัพยากรผู้คน ประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนเข้ามาร่วมเคลื่อนไหว ด้านทรัพยากรทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เครื่องดื่ม การเดินทาง วัสดุอุปกรณ์ในการประท้วงอื่นๆ ผู้ประกอบการ พ่อค้าคนกลางหรือผู้นำจะเป็นคนจัดการให้ ส่วนกลุ่มเกษตรกรอาจมีบ้างที่ออกกันเองเพื่อช่วยสมทบทุนตามความสมัครใจ

1.3.2 ด้านการได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลสำคัญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ

1.3.3 ด้านเกี่ยวกับการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต และการห้ามนำเข้าและขบเคี้ยว และการยื่นงบเดือนตามมาตรา 118 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

1.4 ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเส้นและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน สรุปได้ 3 ด้าน ดังนี้

1.4.1 ด้านขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่า แกนนำและสมาชิกในขบวนการทางการเมืองของประชาชน ผู้เพาะปลูกยาเส้นจะมีการเรียนรู้พัฒนาเพิ่มความรู้ความสามารถให้ตนเองเรื่อยๆ โดยติดตามข้อมูลความรู้ข่าวสารผ่านทาง สถานีโทรทัศน์ ช่องทางออนไลน์ สื่อ Social Media ต่างๆ เพื่อให้ตามทันสถานการณ์ในปัจจุบัน มีความรับผิดชอบ มีใจ กล้าพูด กล้า ยืนหยัดลุกขึ้นสู้เพื่อความยุติธรรม มีความมุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง หรือจะเผชิญหน้ากับทุกสถานการณ์ที่เข้ามา โดยอาศัยผู้มีอำนาจและ อิทธิพลเป็นตัวเชื่อมโยง เพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหายาเส้นโดยเร็วที่สุด กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยาเส้นและผู้ประกอบการ รับซื้อขายเส้นมีการร่วมมือกันแก้ไขวิกฤตเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม การเดินทาง อาหาร เครื่องดื่ม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการข่มขู่ประทุพพัง โดยมีการประสานงานร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหายาเส้นตลอด เพราะทุกคนล้วนไปด้วยความเต็มใจ เรื่องการเดินทาง อาหาร ป้ายหรือ สิ่งของที่ใช้ในการข่มขู่ประทุพพัง ทุกคนจัดเตรียมมาพร้อมอยู่แล้ว หากใครไม่มีก็จะมีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ทำให้เห็นถึงความ สามัคคีและความมีน้ำใจของทุกคน และมีนักการเมืองมาจัดเวทีประชุมร่วมรับฟังเพื่อจะแก้ไขปัญหายาเส้นให้เบื้องต้น โดยรับปากจะชี้แจงให้ และบทบาทตามอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ได้รับผลกระทบอย่างเต็มความสามารถ

1.4.2 ด้านการได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลสำคัญหรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า ได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับขบวนการ สื่อมวลชน มีความสำคัญอย่างมาก กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องมีผลต่อการเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรม

1.4.3 ด้านเกี่ยวกับการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต และการทำบัญชีและงบเดือน และการยื่นจบเดือนตามมาตรา 118 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่า ใช้การสานเสวนาในการแก้ไขปัญหายาเส้นจากหน่วยงานหลายภาคส่วน

2. ผลการศึกษาของการวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 สถานภาพส่วนใหญ่ สมรส จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 77.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 รายได้ ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 หนี้สินส่วนตัวเฉลี่ยต่อปีส่วนใหญ่ 150,001 - 200,000 บาท จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ 11 - 20 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8

2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่า เกี่ยวกับความรู้ความ เข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่าโดยภาพรวมไม่มีความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 1.08$, S.D. = 0.65) โดยส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดเก็บภาษียาสูบ พบว่าโดยภาพรวม มีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.04$, S.D. = 0.38) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 89.3 เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบเดือน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.00$, S.D. = 0.43) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความ เข้าใจน้อย จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เสียภาษี พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.02$, S.D. = 0.34) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 90.1 เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการ ดำเนินการตามระเบียบของกรมสรรพสามิต พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.37$, S.D. = 0.56) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0

2.3 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่า เกี่ยวกับประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการระดมทรัพยากร การรวบรวมทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือแรงงาน เพื่อเป็นสิ่งสำคัญในการทำ ความเข้าใจ กิจกรรมของขบวนการทางการเมืองในการแก้ไขปัญหายาเส้น พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 1.50$, S.D. = 0.69) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1 เกี่ยวกับการสร้างสำนึกหรือการรับรู้ให้กับบุคคลภายนอกให้ เข้าถึงถึงขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้เรื่องปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวมไม่มีความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 1.27$, S.D. = 0.61) โดยส่วนใหญ่ไม่ มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0 เกี่ยวกับผลได้ผลเสียที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการทาง การเมืองเพื่อแก้ไขปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวมไม่มีความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 1.53$, S.D. = 0.73) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความ เข้าใจ จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 เกี่ยวกับองค์การการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น องค์กร NGOs พบว่าโดยภาพรวมไม่มี ความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 1.37$, S.D. = 0.68) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 73.6 เกี่ยวกับ กระบวนการระดมทรัพยากร เพื่อให้ขบวนการทางการเมืองดำเนินกิจกรรมไปตามเป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวม มีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 1.91$, S.D. = 0.85) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 เกี่ยวกับการ บอยคอต (boycott) ซึ่งเป็นยุทธวิธีการเคลื่อนไหว พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.12$, S.D. = 0.46) โดยส่วนใหญ่

ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0 เกี่ยวกับการนั่งประท้วง (sit ins) พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.26$, S.D. = 0.54) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 เกี่ยวกับการอารายะขัดขึ้น พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.52) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 เกี่ยวกับการเข้าครอบครองทรัพย์สินและทรัพยากร ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.52) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 78.8 เกี่ยวกับการปิดล้อมเพื่อขัดขวางซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.49) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 78.3 เกี่ยวกับยุทธวิธีในการใช้ความรุนแรง กรณีการเผาหุ่นอธิบดีกรมสรรพสามิตซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้ด้วยยุทธวิธีในการใช้ความรุนแรงในขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.14$, S.D. = 0.39) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 เกี่ยวกับยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ เช่น กรณีประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาเส้นกั้นจะเข้าไปติดต่อด้านนิกรขอความช่วยเหลือจากภาครัฐตามระบบตามระเบียบของทางราชการ พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.38) โดยส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 87.9 เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่าผู้นำหรือแกนนำในองค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองมีบทบาทสำคัญ พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.43) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่าสมาชิกขององค์กรการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะให้ความสำคัญกับการคัดสรรสมาชิก พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 1.77$, S.D. = 0.82) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ในเรื่องระดับความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้ พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.78) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาก จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 เกี่ยวกับระบบการเมืองที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของขบวนการทางการเมืองของท่าน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.58) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 เกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมืองประกอบด้วยภาระการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 1.87$, S.D. = 0.91) โดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 เกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมืองประกอบด้วยภาระการให้ประชาชนสามารถแสดงออกทางการเมืองเพื่อป้องกันประโยชน์ของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.88) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 เกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมืองประกอบด้วยภาระการรวมตัวของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ และพรรคการเมือง พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.59) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8 เกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมืองประกอบด้วยภาระการคมนาคมติดต่อสื่อสาร เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเส้นของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจน้อย ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 1.03) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 เกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าการกำหนดพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตเป็นหนึ่งในหน้าที่ของรัฐบาลกระทำ พบว่าโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.59) โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 70.9

2.4 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่า เกี่ยวกับประชาชนพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร การรวบรวมทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือแรงงาน เพื่อเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจกิจกรรมของขบวนการทางการเมืองในการแก้ไขปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.31) โดยส่วนใหญ่มีปัญหและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 91.8 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสร้างสำนึกหรือการรับรู้ให้กับบุคคลภายนอกให้เข้าใจถึงขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้เรื่องปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.34) โดยส่วนใหญ่มีปัญหและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 330 คน คิดเป็นร้อยละ 90.7 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับผลได้ผลเสียที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหายาเส้น พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหและอุปสรรคน้อย ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 0.47) โดยส่วนใหญ่มีปัญหและอุปสรรคน้อย จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 83.8 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับองค์การการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น องค์กร NGOs พบว่าโดยภาพรวมไม่มีปัญหและอุปสรรค ($\bar{X} = 1.47$, S.D. = 0.79) โดยส่วนใหญ่ไม่มีปัญหและอุปสรรค จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 ปัญหาและอุปสรรค

เกี่ยวกับกระบวนการการระดมทรัพยากร เพื่อให้กระบวนการทางการเมืองดำเนินกิจกรรมไปตามเป้าหมาย พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.69$, S.D. = 0.55) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบอยคอต (boycott) พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.90$, S.D. = 0.40) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการนั่งประท้วง (sit ins) พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.91$, S.D. = 0.40) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการอารายะขัดขึ้น พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.89$, S.D. = 0.43) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 82.7 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้าครอบครองทรัพย์สินและทรัพยากร ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.85$, S.D. = 0.45) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 79.4 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปิดล้อมเพื่อขัดขวาง พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคมาก ($\bar{X}=3.49$, S.D. = 0.74) โดยส่วนใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคมาก จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 62.9 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง คือ การฉกชิงทรัพย์ ปล้นชิงทรัพย์ และชิงทรัพย์ ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้ด้วยยุทธวิธีการใช้ความรุนแรงในขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคมาก ($\bar{X}=4.04$, S.D. = 1.04) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับยุทธวิธีตามข้อหากระบวนกรเมืองปกติ เช่น กรณีประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาฯ เล่นก็จะเข้าไปขัดขวางดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐตามระบบตามระเบียบของทางราชการ พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.19$, S.D. = 0.46) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 82.4 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่าผู้นำหรือแกนนำ พบว่าโดยภาพรวมมีเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.18$, S.D. = 0.47) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 84.6 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่า สมาชิกขององค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองจะให้ความสำคัญกับการคัดสรรสมาชิกที่ พบว่าโดยภาพรวมมีเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.24$, S.D. = 0.56) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 79.7 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ในเรื่องระดับความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้ พบว่ามีเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.33$, S.D. = 0.56) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 70.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของขบวนการทางการเมืองของท่าน พบว่าโดยภาพรวมมีเป็นปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.87$, S.D. = 0.47) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 77.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมือง ประกอบด้วย การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.91$, S.D. = 0.40) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมือง ประกอบด้วย การให้ประชาชนสามารถแสดงออกทางการเมือง พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง ($\bar{X}=2.88$, S.D. = 0.43) โดยส่วนใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมือง ประกอบด้วย การรวมตัวของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.47$, S.D. = 0.59) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมือง ประกอบด้วย การคมนาคมติดต่อสื่อสาร เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคน้อย ($\bar{X}=2.32$, S.D. = 0.58) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคน้อย จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 71.2 ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าการกำหนดพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตเป็นหนึ่งในหน้าที่ของรัฐบาลกระทำ พบว่าโดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคมาก ($\bar{X}=3.43$, S.D. = 0.70) โดยส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคมาก จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8

2.5 ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมือง พบว่า เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร การรวบรวมทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือแรงงาน เพื่อเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจกิจกรรมของขบวนการทางการเมือง เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเสพติด พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D. = 0.47) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 81.9 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสำนักหรือการรับรู้ให้กับบุคคลภายนอก พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D. = 0.50) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์

ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.78$, S.D. = 0.52) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 82.7 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรการเคลื่อนไหวกองการเมือง เช่น องค์การ NGOs พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.06$, S.D. = 0.36) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 86.5 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการระดมทรัพยากร เพื่อให้ขบวนการทางการเมืองดำเนินกิจกรรมไปตามเป้าหมาย พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.75$, S.D. = 0.51) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 75.3 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบอยคอต (boycott) พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.11$, S.D. = 0.40) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนั่งประท้วง พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.12$, S.D. = 0.42) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอารยะขัดขืน พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D. = 0.45) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 82.4 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าครอบครองทรัพย์สินและทรัพยากร ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.02$, S.D. = 0.34) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 89.3 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปิดล้อมเพื่อขัดขวาง พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D. = 0.51) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D. = 0.47) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.23$, S.D. = 0.51) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 68.7 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่าผู้นำหรือคนนำในองค์กรเคลื่อนไหวทางการเมืองมีบทบาทสำคัญ พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.04$, S.D. = 0.35) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองในเรื่องระดับความพร้อมขององค์กรว่า สมาชิกขององค์กรการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะให้ความสำคัญกับการคัดสรรสมาชิก พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยน้อย ($\bar{X}=2.42$, S.D. = 0.71) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยน้อย จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองในเรื่องความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้เพื่อการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง รับรู้เข้าใจในเรื่องสิทธิของตนเอง เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกให้ลุกขึ้นสู้ร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดและอุปสรรคในขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหายาเสพติด พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$, S.D. = 0.91) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.78$, S.D. = 0.50) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากจำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.77$, S.D. = 0.50) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 79.1 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ให้ประชาชนสามารถแสดงออกทางการเมือง พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.80$, S.D. = 0.42) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าหน้าที่ทางการเมืองประกอบด้วยกิจกรรมตัวของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.82$, S.D. = 0.43) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากจำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 81.9 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D. = 0.40) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 85.4 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมืองในด้านโครงสร้าง-หน้าที่ ว่าการกำหนดพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตเป็นหนึ่งในหน้าที่ของรัฐบาลกระทำ พบว่า โดยภาพรวมเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.14$, S.D. = 0.39) โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลเกี่ยวกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่าประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้ประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นสามารถปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. อภิปรายผลเกี่ยวกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบดังนี้
 - 2.1 สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548) ในเรื่องความหมายของการเมืองภาคประชาชน เพราะประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นต้องการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองในการประกอบอาชีพ และเพื่ออับยังการออกกฎหมายปรับอัตราภาษีสรรพสามิตแบบก้าวกระโดดเกินกว่าที่จะรับได้ และการออกระเบียบกรมสรรพสามิตที่ให้จัดทำบัญชีและพบเดือน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของพวกเขาโดยตรง
 - 2.2 สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง เพราะขบวนการทางการเมืองของประชาชนกับปัญหาเส้นในจังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ คือความพร้อม/ความเข้มแข็งขององค์กรประชาชน ความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้ และโครงสร้างทางการเมือง
3. อภิปรายผลเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีการระดมทรัพยากรในเรื่องการรวมกลุ่ม การเดินทาง อาหาร เครื่องดื่ม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการชุมนุมประท้วง การรวบรวมทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือแรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจกิจกรรมของขบวนการทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยเรื่อง ทศบคติของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรและกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตัวบลังเข้ม : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรวังเข้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ของภากร สงเคราะห์ (2556)
4. อภิปรายผลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าใช้การสานเสวนาจากทุกภาคส่วน และได้ดำเนินการเคลื่อนไหวจนถึงขั้นสุดท้ายของขบวนการเคลื่อนไหว คือ การไปสู่การแสวงหาทางเลือก (resolution) ระหวางกลุ่มผู้เคลื่อนไหว และผู้มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลง โดยมีกรณีประนีประนอม คือ กรมสรรพสามิตได้มีประกาศลดอัตราภาษียาเส้น เพื่อเป็นการช่วยลดภาระเกษตรกร และประกาศให้ขยายกำหนดเวลาในการทำบัญชีและพบเดือน และการยื่นงบเดือน ทั้งนี้เห็นว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลงต่อไป ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยเรื่อง "การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)" ของสุวิดา ธรรมณีนันท์ (2544)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่าประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560
2. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่าขั้นตอนในการต่อสู้กับการแก้ไขปัญหายาเส้นประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ คือความพร้อม/ความเข้มแข็งขององค์กรประชาชน ความพร้อมทางด้านจิตสำนึกของการต่อสู้ และโครงสร้างทางการเมือง
3. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านขบวนการทางการเมืองของประชาชน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลสำคัญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ และด้านเกี่ยวกับการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต การทำบัญชีงบเดือน และการยื่นงบเดือนตามมาตร 118 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560
4. ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหและอุปสรรคเกี่ยวกับขบวนการทางการเมืองของประชาชน สรุปได้ 3 ด้าน คือ ด้านขบวนการทางการเมืองของประชาชน พบว่ามีการร่วมมือกันแก้ไขวิกฤต ด้านการสนับสนุนจากสื่อมวลชน นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลสำคัญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่าได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และด้านเกี่ยวกับการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต การทำบัญชีและงบเดือน พบว่าใช้การสานเสวนาในการแก้ไขปัญห

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษารังนี้ ไปเป็นองค์ประกอบในการกำหนดนโยบายหรือโครงการในการแก้ไขปัญหารวมถึงเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญห เกี่ยวกับปัญหายาเส้นในพื้นที่ต่างๆ
2. ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษารังนี้ ไปจัดทำโครงการที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ให้กับประชาชนผู้เพาะปลูกยาเส้นอาจเป็นการจัดการอบรม หรือประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องมากขึ้นกว่าเดิม
3. ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษารังนี้ ไปจัดทำโครงการสำหรับหาแนวทางช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการเพื่อให้มีอาชีพทางเลือก และลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชยาสูบประเภทเดียว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำการศึกษารังต่อไปควรทำการศึกษเกี่ยวกับ การเมืองท้องถิ่นกับนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือตัวผู้ศึกษาเอง การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ร่วมกับการบันทึกภาคสนามและการสังเกตและวิเคราะห์ด้วยวิธีอุปนัย (Deductive Analysis)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต. (2560). พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: โรงงานไฟ กรมสรรพสามิต.
- การยาสูบแห่งประเทศไทย. (2558). ยาสูบกับการค้นพบ. เข้าถึงได้จาก <https://www.lha tobacco.or.th/th/2015/01/006812.html>. (วันที่ค้นข้อมูล : 25 มีนาคม 2563).
- ภากร สงเคราะห์. (2556). หัตถศิลป์ของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรและกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตำบลสว่างแฉิม: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรวังแฉิม อำเภอชะอำ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วุฒิพงศ์ บัวชัย. (2559). รูปแบบการเมืองภาคประชาชนว่าด้วยเรื่องที่ดินทำกิน. คุุณภูมินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เพชรบูรณ์. (2562). ขอให้แก้ไขความเดือดร้อนของเกษตรกรผู้เพาะปลูกยาสูบและผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบจากการปรับขึ้นภาษีสรรพสามิต. เพชรบูรณ์: สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เพชรบูรณ์.
- สุมาลี จันทวนิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิศา ธรรมณีวงศ์. (2544). การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement). วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ธันวาคม 2543-พฤษภาคม 2544 : 32-54.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2548). การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2553). การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.